

Autorka článku informuje o průběhu a výsledcích projektu obranného výzkumu Terminologie II, jehož cílem byla výstavba česko-francouzsko-anglické terminologické databáze. Dále ukazuje možnosti dalšího rozvoje dané problematiky.

Počátky projektu Terminologie II spadají do roku 1999, kdy francouzská strana prostřednictvím Společného výboru pro vojenskou terminologii (CITA) projevila zájem o zpracování vojenského terminologického sborníku, který by po obsahové a formální stránce navazoval na spojeneckou publikaci AAP-6. Následně byla vyhlášena veřejná soutěž projektu obranného výzkumu na výstavbu této databáze a řešitelským pracovištěm se stala katedra jazyků VVŠ PV ve Vyškově.

Původním cílem projektu bylo sestavit francouzsko-český a česko-francouzský vojenský výkladový sborník vojenských pojmů.

Byl sestaven mezinárodní realizační a konzultační pracovní tým. Spojovacím článkem mezi francouzskou stranou, tj. Společným výborem pro vojenskou terminologii (CITA), a českou stranou, tj. řešitelským pracovištěm, katedrou jazyků VVŠ PV ve Vyškově, se stal odbor obranné standardizace Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, který koordinoval z úrovně svého pracoviště práce na projektu. Tato koordinace se ukázala jako velmi užitečná a přínosná především ze dvou pohledů. Za prvé problematika terminologie spadá do oblasti standardizace, kde je řešena na nejvyšší úrovni standardizace, tzn. na úrovni shodnosti, a za druhé tato spolupráce mezi řešitelským pracovištěm a odborem obranné standardizace byla zásadní při projednávání terminologie s jednotlivými sekcemi MO a GŠ, jinými slovy usnadňovala vzájemnou komunikaci.

Řešení projektu bylo plánováno na léta 2000-2004 a bylo rozvrženo do tří etap, z nichž nejpodstatnější byla 2. etapa plánovaná od září 2000 do března 2004, v tomto období měla být vytvořena vlastní databáze.

V průběhu řešení došlo po vzájemné dohodě s francouzskými partnery k rozšíření stávajícího zadání o angličtinu, takže od roku 2002 se vytvářel výkladový česko-francouzsko-anglický vojenský terminologický sborník.

Podstatným zásahem do původního plánu bylo, že odbor pro vědu a výzkum zkrátil dobu řešení o jeden rok, tedy ukončení projektu v prosinci 2003. To znamenalo, že do konce roku 2003 bylo nutné připravit databázi ve verzi 2003. Závěrečné oponentní řízení proběhlo úspěšně 4. února 2004, ale práce na terminologické databázi se ani na české ani na francouzské straně se nezastavily a pokračují, neboť časový prostor, který byl původně plánován na závěrečné korektury (tj. celý rok 2004), se nezměnil.

A nyní několik slov o použitých metodách řešení. Obě strany se dohodly, že projekt bude řešen ve dvou rovinách, a to politicko-strategické a operačně-taktické.

Při zpracování projektu byly použity tři zdroje:

1. Dokumenty NATO (AAP-6, AAP-19, AAP-21, výstupy z projektu Rusko-NATO atd.).

2. Dokumenty mezinárodních organizací (OSN, EU, Červený kříž atd.).
3. Národní terminologické databáze (např. česká strana poskytla Slovník mechanizovaného vojska zpracovaný kolektivem katedry 102 VA Brno pod vedením doc. Ing. J. Kašpara, Slovník vybraných pojmů z oboru dělostřelectva zpracovaný na katedře 105 VA Brno Ing. S. Mrázkem, Názvoslovnou normu chemického vojska zpracovanou pod vedením Ing. L. Trtílka v 6. SMRCHS v Hostivících, francouzská strana poskytla databázi TTA 106).

Pracovní postupy vycházely z osvědčených metod, které používá NATO v rámci svého terminologického programu, především pak při zpracovávání spojenecké publikace AAP-6.

Konkrétně to znamená, že:

- ❑ Přípravné práce probíhají v každé zemi zvlášť a jednotlivé strany si jejich výsledky vyměňují korespondenčně. Tím je získán časový prostor pro posuzování jednotlivých termínů a definic v rámci národních specializovaných pracovních skupin.
- ❑ Dvakrát ročně na mezinárodních pracovních jednáních jsou tyto předem připravené termíny a jejich definice znovu společně projednávány. Každý kompletně zpracovaný vstup, tzn. ve třech jazycích, prochází výslednou odbornou a jazykovou analýzou nezbytnou pro sladění pojmů a definic ve všech třech jazycích. Tato metoda, kdy je možné přizvat v krátké době velkou skupinu odborníků a konzultovat s nimi za současné přítomnosti obou stran, se ukazuje jako zásadní při tvorbě takového díla.
- ❑ Kompletní výsledky jsou pak dále zpracovávány na katedře jazyků VVŠ PV Vyškov.

Velmi důležitou součástí řešení celého projektu bylo zabezpečení řešitelského pracoviště technickými prostředky, tj. odpovídající výpočetní technikou, a získání specialisty na práci s výpočetní technikou. Technické prostředky byly pořízeny z přiděleného grantu. Personální podpora byla řešena prostřednictvím odboru obranné standardizace, GŠ a Vojenské akademie Vyškov. V praxi to znamenalo, že na katedru jazyků byli uvolňováni vojáci základní vojenské služby, absolventi vysokých škol se specializací výpočetní technika případně se vztahem k tomuto oboru. Je nutno říci, že bez této personální podpory by projekt rozhodně nebyl v tom stavu, v jakém je možné jej dnes prezentovat a distribuovat ať už v elektronické nebo tiskové podobě.

Finálním výstupem projektu Terminologie II je terminologická databáze vojenských pojmů a definic v češtině, francouzštině a angličtině. K dispozici jsou tiskové verze (Pdf) a elektronické verze v prostředí TRADOS Multiterm. Celý výstup je rovněž k dispozici prostřednictvím celoarmádní datové sítě na informačním systému standardizace na adrese www.stand.acr.

Pro oblast strategicko-politické terminologie je zpracovaný:

- ❑ Společný výkladový tříjazyčný sborník vojenských pojmů – Strategie (verze 2003)

Pro oblast operačně-taktické terminologie jsou zpracované tyto sborníky:

- ❑ Výkladový tříjazyčný sborník vojenských pojmů – Pozemní síly (verze 2003)
- ❑ Výkladový tříjazyčný sborník vojenských pojmů – Dělostřelectvo (verze 2003)
- ❑ Výkladový tříjazyčný sborník vojenských pojmů – Chemické vojsko (verze 2003)
- ❑ Výkladový tříjazyčný sborník vojenských pojmů – Ženíjní vojsko (verze 2003)
- ❑ Výkladový tříjazyčný sborník vojenských pojmů – Taktika (verze 2003)

Jedná se o otevřené dokumenty, které jsou přístupné dalším změnám a aktualizacím. Na jejich zpracování se podílel široký mezinárodní tým odborníků a je v nich obsaženo know-how celého rezortu. Při zpracování terminologické databáze se nejedná o pouhý sběr dat a jejich překlad, ale jde rovněž o zkoumání používaných nástrojů, hledání nejlepších metod, třídění dat v návaznosti na aktuální terminologii NATO, analýzu dat, jejich vyhodnocování z hlediska národních mimojazykových skutečností, aj.

Výstavba terminologické databáze vojenských pojmů a definic v češtině-angličtině-francouzštině v návaznosti na existující terminologické glosáře NATO a obohacené o národní terminologii je prvním krokem ke sjednocování terminologie v rámci AČR. Dalším a podstatně závažnějším krokem je udržování této databáze především pak její obohacování a aktualizace. V obou případech se jedná o nepřetržitý proces. Obohacování databáze může jít z více zdrojů, z více míst nebo pracovišť. Nicméně údržba a vedení databáze je záležitostí, která se musí řešit na jednom místě a na profesionální úrovni.

Z hlediska obsahu je stávající databáze zpracována ve dvou základních oblastech, a to strategicko-politické a operačně-taktické. Je zcela zřejmé, že se jedná o zahájení procesu, který bude třeba v dalším období rozvíjet, zejména do oblastí logistiky, komunikací, vojenského zdravotnictví a dalších. V současné době se na katedře jazyků VVŠ PV ve Vyškově řeší v rámci výzkumného záměru Fakulty ekonomiky a managementu úkol, jehož cílem je tvorba terminologické databáze zaměřená na logistiku. Při řešení tohoto úkolu se navazuje na všechny dosavadní zkušenosti získané při řešení projektu Terminologie II, které se tím dále zhodnocují a obohacují.

Dalším krokem v rozvoji terminologické databáze je vybudování překladové databáze (translation memory) v aplikačním prostředí spolupracujícím s již vytvořenou terminologickou databází vojenských pojmů a definic. Vybudování vícejazyčné překladatelské databáze na základě dokumentů NATO by umožnilo zefektivnění veškeré překladatelské práce z hlediska času, personálu a financí.

Závěr: poděkování

Co říci závěrem. Srovnáme-li v oblasti terminologických databází stav, který byl v rezortu v roce 2000 se současným stavem, vidíme zde výrazný kvantitativní i kvalitativní skok. Řada pracovišť přispěla k obohacení celoarmádní terminologické databáze a katedra jazyků VVŠ PV s projektem Terminologie II je jedním z nich. Prostřednictvím tohoto článku bych chtěla poděkovat všem, kteří se podíleli na tvorbě česko-francouzsko-anglického výkladového sborníku vojenských pojmů.